

คู่มือที่ 11

การเลี้ยงปลาดุกอุยเทศในพื้นที่ดินพรุ



จัดทำและเผยแพร่โดย

งานประมง

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คำนำ

เนื่องจากในปัจจุบันปลาดุกพันธุ์ลูกผสมหรือที่รู้จักกันในชื่อปลาดุกอุยเทศเป็นสัตว์น้ำที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่เป็นที่นิยมของผู้บริโภคจึงมีผู้สนใจเลี้ยงเป็นอาชีพและเพิ่มพูนรายได้เป็นจำนวนมากขึ้น ปลาดุกชนิดใหม่นี้เป็นปลาที่ได้จากการผสมข้ามพันธุ์ระหว่างแม่พันธุ์ปลาดุกอุย(*clarias macrocephalus*) กับพ่อพันธุ์ปลาดุกแอฟริกา(*clarias gariepinus*) โดยวิธีผสมเทียมเป็นปลาที่มีคุณสมบัติเลี้ยงง่ายโตเร็วมีความทนทานต่อโรคจึงมีอัตราการรอดสูงและใช้เวลาเลี้ยงค่อนข้างสั้นเนื้อปลามีรสดีเป็นที่นิยมบริโภคกันอย่างแพร่หลายพื้นที่ดินพรุในจังหวัดนราธิวาสมีอยู่เป็นจำนวนมากประมาณ 300,000 ไร่ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวดินมีสภาพเป็นกรดสูงไม่สามารถทำประโยชน์ทางเกษตรกรรมประเภทอื่นได้ การเลี้ยงปลาดุกอุยเทศจึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร ปลาดุกอุยเทศมีความทนทานต่อสภาพแวดล้อมต่างๆได้ดีการเลี้ยงปลาชนิดนี้ในพื้นที่ดังกล่าวเพื่อเป็นหนึ่งแนวทางในการใช้ประโยชน์ดินพรุพัฒนาอาชีพการเลี้ยงปลาแก่ราษฎรต่อไป

สารบัญ

	หน้า
ชีววิทยาของปลาดุก	5
การเลี้ยง	5
การเตรียมบ่อเลี้ยง	5
การเตรียมพันธุ์ปลา และอัตราการปล่อย	7
อาหารและการให้อาหาร	8
การป้องกันศัตรูของปลาดุกอุยเทศ	9
ข้อเสนอแนะ	9
ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ	13
สถานที่ติดต่อ	13
บรรณานุกรม	14

ชีววิทยาของปลาดุก

ปลาดุกเป็นปลาที่คนไทยรู้จักกันดีและมีความนิยมบริโภคในอัตราที่สูงสามารถทำรายได้ให้กับเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงอย่างงดงามเพียงแต่น้ำดีสภาพพื้นที่ที่มีการเอาใจใส่ดูแลให้อาหารดีรวมทั้งผู้เลี้ยงขยันศึกษาหาความรู้เพื่อประยุกต์ใช้กับกิจการของตนและเพื่อตอบสนองปัจจัยในการเลี้ยงปลาดุกอย่างมีประสิทธิภาพปลาดุกจะพบแพร่กระจายทั่วไปในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เช่นประเทศอินเดียพม่าไทยลาวกัมพูชาฟิลิปปินส์เวียดนามและมาเลเซียสำหรับประเทศไทยพบปลาดุกในคลองหนองบึงต่างๆทั่วทุกภาคเป็นปลาที่อาศัยอยู่ในแหล่งน้ำจืดทั่วไปแม้ในหนองน้ำที่มีน้ำเพียงเล็กน้อยก็ยังพบปลาดุกทั้งนี้เพราะปลาดุกเป็นปลาที่มีอวัยวะพิเศษในการหายใจเช่นเดียวกับปลาช่อนดังนั้นจึงสามารถดำรงชีวิตอยู่ในน้ำที่มีออกซิเจนเพียงเล็กน้อยและถึงแม้ว่าน้ำที่ค่อนข้างกร่อยปลาดุกก็ยังสามารถอาศัยอยู่ได้เป็นอย่างดีปลาดุกมีลักษณะที่ต่างจากปลาอื่นอย่างเห็นได้ชัดคือปลาดุกไม่มีเกล็ดรูปร่างเรียวยาวมีหนวด 4 คู่อยู่ที่ริมฝีปากตามีขนาดเล็กมากใช้หนวดในการหาอาหารเพราะหนวดปลาดุกมีประสาทรับความรู้สึก

ปลาดุกอุยเทศ เกิดจากการผสมข้ามพันธุ์ระหว่างปลาดุกอุยเทศเมียผสมกับปลาดุกเทศเพศผู้ ลักษณะทั่วไปคล้ายกับปลาดุกด้านแต่มีส่วนหัวยาวกว่าด้านบนกะโหลกขรุขระกว่าเมื่อมองด้านบนจะเห็นหัวเป็นเหลี่ยมท้ายทอยแหลมเป็นโค้ง 3 โค้งโดยส่วนกลางยื่นยาวมากที่สุดลำตัวยาวครีบลหลังครีบก้นยาวลำตัวด้านบนมีสีคล้ำน้ำตาลอมเหลืองและมีลายแต้มแบบลายหินอ่อนบนตัวแก้มและท้องมีสีจางครีบลี้นมีสีเข้มกว่าลำตัวเล็กน้อยสามารถเพาะขยายพันธุ์ได้ดีลูกที่ได้มีอัตราการเจริญเติบโตรวดเร็วทนทาน

ต่อโรคสูงมีลักษณะใกล้เคียงกับปลาดุกอุยจึงหาวิธีให้เกษตรกรนำวิธีการผสมข้ามพันธุ์ไปปฏิบัติกันอย่างแพร่หลายซึ่งลูกหลานที่เกิดจากคู่ผสมนี้ทางกรมประมงให้ชื่อว่าปลาดุกอุยเทศแต่โดยทั่วไปชาวบ้านเรียกกันว่าบึกอุยในปัจจุบันนี้อาจกล่าวได้ว่าปลาดุกอุยผสมอุย-เทศหรือบึกอุยนั้นเป็นที่นิยมเลี้ยงของเกษตรกรเนื่องจากเลี้ยงง่ายมีการเจริญเติบโตรวดเร็ว อีกทั้งทนทานต่อโรคและสภาพแวดล้อมได้ดีทั้งยังเป็นที่ยอมรับของประชาชนเนื่องจากมีรสชาติดีและราคาถูก

การเลี้ยง

1. การเตรียมบ่อเลี้ยง

จากการทดลองเลี้ยงครั้งนี้ใช้บ่อดินขนาดเนื้อที่บ่อละ 400 ตารางเมตรสูบน้ำออกจากบ่อให้แห้งการสูบน้ำให้แห้งจะช่วยกำจัดศัตรูปลาที่หลบซ่อนอยู่ในบ่อและขจัดของเสียตลอดจนโคลนตมหรือขี้เลนต่างๆออกไปหลังจากสูบน้ำแห้งแล้วหว่านปูนขาวในขณะที่ดินยังเปียกในอัตรา 100 กิโลกรัมต่อไร่เพื่อปรับสภาพความเป็นกรดเป็นด่างของดินและช่วยฆ่าเชื้อโรคพยาธิปริมาณการใช้ปูนขาวอาจผันแปรตามระดับค่าความเป็นกรดเป็นด่าง (pH)

ตารางที่1 อัตราส่วนการใช้ปูนขาวในแต่ละระดับความเป็นกรดเป็นด่าง

ค่าความเป็นกรดเป็นด่าง(pH)	ปูนขาว (กิโลกรัม/ไร่)
4.00	257
4.50	228
5.00	168
5.50	115
6.00	54
>6	ใส่เล็กน้อยเพื่อกำจัดเชื้อโรค และศัตรูปลา

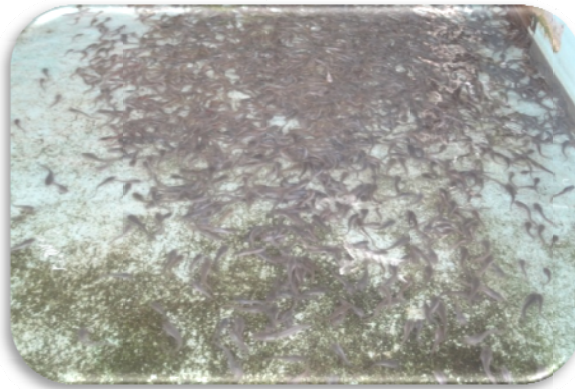
-กำจัดวัชพืชพรรณไม้น้ำและศัตรูปลาที่มีอยู่ในบ่อจะเป็นแหล่งซ่อนตัวของศัตรูปลาเช่นปลาซ่อนปลาดุกกบและงูเป็นต้นวัชพืชน้ำในบ่อทำให้ปริมาณออกซิเจนลดลงเนื่องจากพืชน้ำใช้ออกซิเจนในการหายใจเช่นเดียวกับปลา

-การตากบ่อจะทำให้แก๊สพิษในดินบางชนิดสลายตัวไปเมื่อถูกความร้อนและแสงแดดทั้งยังเป็นการฆ่าเชื้อโรคและศัตรูปลาที่ฝังตัวอยู่ในดินควรใช้เวลาในการตากบ่อ 2-3 สัปดาห์

-สูบน้ำเข้าบ่อให้ได้ระดับ 60 - 80 เซนติเมตรทิ้งไว้ 2-3 วัน

2.การเตรียมพันธุ์ปลา และอัตราการปล่อย

พันธุ์ปลาดุกอุยเทศที่นำมาเลี้ยง เป็นปลาขนาด 2.50 ซม. อัตราปล่อย 20 ตัวต่อตารางเมตร 32,000 ตัวต่อไร่การปล่อยลูกปลาลงบ่อเลี้ยงปลาทำการปรับสภาพอุณหภูมิของน้ำในถุงและน้ำในบ่อให้เท่าๆกันโดยการแช่ถุงบรรจุลูกปลาในน้ำประมาณ 30 นาทีควรปล่อยลูกปลาลงบ่อในช่วงเช้าหรือเย็นระดับน้ำในบ่อไม่ควรต่ำกว่า 60 เซนติเมตรโดยก่อนปล่อยปลาออกจากถุงที่บรรจุควรปรับอุณหภูมิของน้ำในถุงให้ใกล้เคียงกับน้ำในบ่อเพื่อป้องกันปลาช็อคเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิน้ำอย่างกะทันหันหลังจากปล่อยลูกปลาลงเลี้ยงประมาณ 1 เดือนจึงเพิ่มน้ำในบ่อให้ได้ระดับ 1 – 1.5 เมตร



ลูกพันธุ์ปลาดุกอุยเทศ

3. อาหารและการให้อาหาร

เมื่อปล่อยลูกปลาดุกลงในบ่อดินแล้วอาหารที่ให้ในช่วงที่ลูกปลาดุกมีขนาดเล็ก (2 – 3 ซม.) ควรให้อาหารผสมคลุกน้ำปั่นเป็นก้อนให้ลูกปลากินโดยให้กินวันละ 2 ครั้งหว่านให้กินทั่วบ่อโดยเฉพาะในบริเวณขอบบ่อ เมื่อลูกปลามีขนาดโตขึ้นความยาวประมาณ 5-7 ซม. เมื่อลูกปลามีขนาดโตขึ้น อายุ เริ่มให้อาหารเม็ดสำเร็จรูปให้วันละ 2 ครั้งในเวลาเช้าและเย็นโดยให้อาหารปริมาณ 5% น้ำหนักตัวหรือเมื่อเห็นว่าปลากินอาหารอิ่มแล้วจึงหยุดให้พร้อมกับสังเกตการกินอาหารของปลาดุกอยู่เสมอและบันทึกปริมาณอาหารที่ให้ทุกวันทุกบ่อ



ปลาดุกกระยะเริ่มกินอาหารเม็ด

4. การป้องกันศัตรูของปลาดุกอุยเทศ

ก่อนปล่อยปลาลงอนุบาลหรือเลี้ยงควรใช้อวนไนลอนสีฟ้ากั้นรอบบ่อโดยให้สูงจากพื้นดินประมาณ 90 เซนติเมตรหรือใช้กระเบื้องกั้นรอบบ่อให้สูงจากพื้นประมาณ 45 เซนติเมตรเพื่อป้องกันศัตรูปลาทำการป้องกันศัตรูโดยใช้วนตาถี่ล้อมโดยรอบบริเวณบ่อเพื่อป้องกันศัตรูจำพวกกบเขียดงู และตลอดจนปลากินเนื้อชนิดอื่นๆ

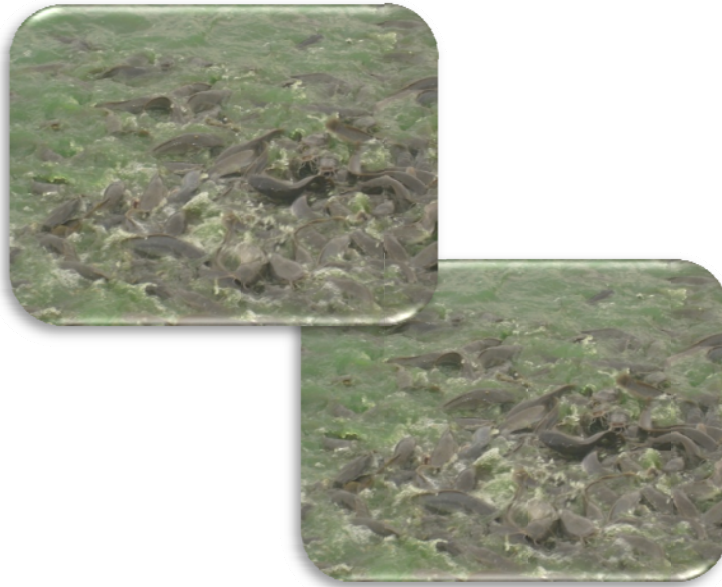


บ่อเลี้ยงปลาดุก

5. ข้อเสนอแนะ

การเลี้ยงปลาดุกอุยเทศในพื้นที่ดินพรุควรมีการจัดการบ่อการดูแลรักษาเอาใจใส่เป็นพิเศษเริ่มตั้งแต่การเตรียมบ่อการกำจัดศัตรูปลาการป้องกันและรักษาโรคการให้อาหารอย่างเพียงพอและเป็นเวลาจนกระทั่งจำหน่ายผลผลิตนอกจากนี้ในช่วงที่เกิดฝนตกหนักอาจทำให้น้ำในบ่อมีฤทธิ์เป็นกรดเนื่องจากน้ำฝนชะล้างหน้าดินบริเวณคันบ่อและเชิงลาดลงไปในบ่อการแก้ไขและป้องกันควรใช้ปูนขาวละลายน้ำสาดจนทั่วบ่อในอัตรา

60-100 กก./ไร่ และเพื่อเป็นการลดต้นทุนค่าอาหาร ในช่วงเดือนที่3 ควรเสริมด้วยไส้ไก่ ไคโรนไก่ ซึ่งการเลี้ยงปลาดุกอุยเทศในพื้นที่ดินพรุครั้งนี้จะสามารถเลี้ยงได้เป็นอย่างดีอันจะเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นประโยชน์แก่เกษตรกรและผู้สนใจทั่วไป



ปลาดุกขนาดความต้องการของตลาด 3-5 ตัวต่อกิโลกรัม

ตารางที่ 2 อัตราการเจริญเติบโตโดยน้ำหนักของปลาดุกอุยเทศที่เลี้ยงในบ่อดินบริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ความหนาแน่นอัตรา 20 ตัวต่อตารางเมตร

ระยะเวลา (วัน)	น้ำหนักเฉลี่ยของปลาดุกอุยเทศ (กรัม)
เริ่มปล่อย	0.50
30	10.45
60	96.25
90	192.00

ตารางที่ 3 แสดงผลการเลี้ยงปลาดุกอุยเทศ บริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนา
พิบูลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

รายการ	การเลี้ยงปลาดุกอุยเทศในดินพรุ
1. ขนาดบ่อ	400 (ตารางเมตร)
2. จำนวนปล่อย	8,000 (ตัว)
3. อัตราปล่อย	20 (ตัว/ตารางเมตร)
4. ระยะเวลาเลี้ยง	90 (วัน)
5. อัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ย	2.13 (กรัม/วัน)
6. ผลผลิต	1,200 (กิโลกรัม)
7. ผลผลิต	4,800 (กิโลกรัม/ไร่)
8. ขนาดปลาที่จับได้เฉลี่ย	5 (ตัว/กิโลกรัม)
9. อัตราแลกเนื้อ	1.21 (FCR)
10. อัตรารอดตาย	78.11 (%)
11. ปริมาณอาหารที่ใช้เลี้ยง	1.45 (กิโลกรัม)

ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ

การเลี้ยงปลาดุกอุยเทศ จะใช้บ่อขนาด 400 ตารางเมตร อัตราปล่อย 20 ตัว/ ตารางเมตร ระยะเวลาเลี้ยง 90 วัน ถึงจะสามารถจับเพื่อจำหน่ายได้

ต้นทุน		รายได้ (บาท)
กิจกรรม	จำนวนเงิน	
1.ค่าพันธุ์ลูกปลา	4,000	1,200กก./ไร่ ราคากก. ละ 60 บาท
2.ค่าอาหารปลา	38,000	
3.ค่าปูนขาว เกลือ ยาและอื่นๆ	500	
4..ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	700	
รวม	43,200	72,000
กำไรสุทธิ (ต้นทุน – รายได้)		28,800

สถานที่ติดต่อ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
เลขที่ 95 หมู่ 6 ต.กะลุวอเหนือ อ.เมือง จ.นราธิวาส 96000
โทร. 073 - 631033 , 073 - 631038 โทรสาร 073 - 631034
E-mail : cpt_1@ldd.go.th

บรรณานุกรม

รายงานค้นคว้าวิจัยปี 2528 - 2545 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อัน
เนื่องมาจากพระราชดำริ